

CZAKÓ GÁBOR Sárkányok

A félig égi eredetű és roppant erejű félistenekről minden mitológia tud a föld kerekén. Hogy tisztában lássuk egységüket, tekintsünk el az emlékezős tarka-barka lomjaitól, melyekkel elhalmozta őket, és soroljunk föl néhányat: a sumér Gilgames kétharmadrészt volt isten, egyharmadrészt ember, Heraklész, akitől a spártai dinasztia királyai eredeztették magukat, fele-fele arányban. Az ősidők fejedelmei és hősei mind az égből származtak. Például Manko Kapak perui inka dinasztiaja. Visnu isten hetedszer testesült meg Ráma királyfiban, kinek tettei a Ramajana eposzban maradtak ránk. A eposz hemzseg különféle égi származékoktól. A példák sorolása helyett föltesszük a kérdést: honnan erednek ezek a közös emlékek?

A félistenek és sárkányok titokzatos nemzetsége benépesíti egész Eurázsia regevilágát.

Nyugat-Európában a sárkány denevérszárnyú hulló, szellemileg lepusztult jószág. Állat, amennyiben kutakban, barlangokban élő szörny, annyi benne a hullófölköti, hogy tárgyal a helybéli emberekkel, és kiköveteli, hogy táplálják. Szűzlányokat kér – ennyiben emberinek látszik, de megeszi őket, tehát mégsem ember. Csak gonosz.

Igen sok legendában, mesében garázdálkodik, lángot fúj. A legismertebb Szent Györgyé, a sárkányölő mártír katonáé.

A kínai kultúrkör – Kína, Korea, Japán, Vietnam – sárkánya a négy különleges szellemállat: az Egyszarvú, Főnix, Teknős társaságába tartozik. Alakra szintén kígyóra hasonlít. Hivatala szerint folyók és tavak helyi istene, szívesen lakik felhőkben, és eső képeben egyesül a földdel. Szárnyak nélkül is kiválóan repül csodálatos drágagyöngye jóvoltából. E gyöngy nélkül erőtlén. A sárkánykőről a magyar néphit is tud: leginkább a sárkány fejében található, ott őrzi az erejét. Az erő olykor apró állat, például darázs alakot ölt, s azt kell megölnie a hősnak. Ha sikerül, akkor a sárkány is legyőzhető lesz.

A kínai sárkány olykor harcias, a klasszikus regény, a *Nyugati utazás* tanúsága szerint félisten-társaival együtt állandóan vadászik Hszüan cangra, a szentéletű szerzetesre, hogy fölfalja, s ezáltal örök életet nyerjen. Máskor jóindulatú és bölcs: ő mutatta

meg a császárnak a jin-jang jelet, s magyarázta meg a benne rejlő mélységes tanítást.

A magyar sárkány nem tagja sem az egyik, sem a másik csoportnak. Mi, magyarok ebben is különcök vagyunk. Kresznerics szerint neve a *sár* + *kán* szóösszetételből ered, azaz a sár, a mocsár ura. Valószínűbbnek látszik a *sár* gyökhez kapcsolt *kán*, *kány* képző '*farok*' magyarázata Buji Ferenctől. Lásd: cickány, csákány, patkány. A fark a hímneműségnek is jele: az apadisznót egyszerűen kannak nevezzük. Apajogú társadalmakban a két jelentés közeli.

Nemes családjaink közül többnek az őse győzött le sárkányt az ecsedi lápban: például a Báthoriak ősapja is. Ezért viselt a Báthori család címerében sárkányfogakat. A történelmi országban tucatnyi helynév emlékeztetett sárkányokra. Így a Hanság környékén is sok sárkányos legenda kering, erről tanúskodnak például a Szilsárkány, Bósárkány falunévek.

A mi sárkányunknak több feje van – három, hat/hét, tizenkettő, huszonnégy. A némely változatban előforduló hatfejűség szövegromlás. A sárkány mint istenség háromfejű, mert a három a tökéletesség száma. A nálánál is tökéletesebb 3+4=7 fejű, mert a négy a teljesség száma. Amelyik önála is különb, annak 3x4, azaz tizenkét feje kell, hogy legyen. A fejek részint a mesés túlzások, részint az ősi regékben előírt három próba miatt szaporodnak: a hősnak egyre nehezebb föladatakban kell helytállnia, egyre erősebb sárkányt kell legyőznie. A sárkány mindig férfi, anyja boszorkány. Tehát az alvilághoz tartozó szellemlény. Gonosz, de lehet vele tárgyalni. Nem hulló, ám kínai rokonságához hasonlóan kötődik a vízhez. Amikor az égigérő fán, Tündér Ilona palotájának tiltott szobájában a hős rátalál, akkor vizet kér, s amikor megkapja, lehullanak róla a láncok. Nosza, elragadja Tündér Ilonát és elrepül vele. Tehát a víz a segítő eleme, tud repülni, mindazonáltal szokott táltoson is lovagolni. Szeret nőket rabolni, azonban nem falja föl őket, mint nyugati rokona, hanem asszonyává teszi. Ám – lehet, hogy tévedek – nem tudok olyan meséről, amelyben közös gyermekeik születtek volna.

Ez a történet az égigérő fa tetején, tehát az Égben játszódik, hiszen a színhely, a Fa a mindenséget jelenti, és a teteje az Égig ér. Itt lakik a sárkány, a táltos paripák és nevelőjük, a gonosz boszorkány, meg természetesen Tündér Ilona: mind földöntúli lények. Az ő világukba behatoló ember: kiskondás vagy királyfi úgyszintén azzá válik, hiszen utolsó előtti

összecsapásukban a sárkány apró darabokra tépi. Ez pedig a táltos-beavatási szertartásnak a csúcsa, amelyben megállapítatik, hogy van-e fölös csontja az illetőnek? A táltosság ugyanis tanulhatatlan, égi adottság. Ha nincs fölös csont, akkor löttek neki, nem lehet életre kelteni többé. Ám ha igen, akkor halála és föltámadása által beléphet az Égbe. Hősünk esetében a válasz igen: táltos paripája életre kelti, és az utolsó küzdelem a sárkány pusztulásával végződik.

A *Fehérlófia*¹ című mitológiai mesénkben a hőst apa nélkül foganta anyja, a Fehér Ló, talán a széltől, vagy a csillagoktól. Nyilvánvalóan istennőnek kell tekintenünk. Szűznemzése föltehetően egy anyajogú társadalom emléke lehet. Fehérlófia történetének valamennyi szereplője természetfölötti lény. Ám a régi ember² a természetfölöttit is a maga testi-lelki körülményei közé képzelte, ezért alapos okkal föltételezhetjük, hogy az események a ló megszelídítésének kezdetén zajlottak, amikor a Fehér Ló totem-anya lehetett, de az emberek amúgy még inkább gyalogoltak.

Nos, Fehér Ló háromszor hét évig a tejével, tehát saját földöntúli lényével táplálta fiát, amitől a gyermek mindenkinél erősebb lett. Anyja minden ereje és tudása belészállt, utal erre az is, hogy Fehér Ló fia nevelésének befejeztével megdöglött, Fehérlófia vándorútra kelt, hogy helyreállítsa a világrendet.

Mert minden fölfordult: az alvilágba betörtek a sötét erők, a sárkányok, és elűzték e fontos tartomány fejedelmét, Hétszűnyi Kaponyányi Monyókat. A zavar természetesen mindenüvé áterjedt: az alvilág új, törvénytelen urai feleséget zsákmányoltak maguknak a felső világból, mire a középső, az emberi rend is fölborult. A művelt Olvasó nyilván máris tisztában van azzal, hogy a mű világképe az égisgerő fa hármasságát követi.

Fanyűvő, Vasgyúró és Hegyhengergető/Kőmorzsoló – nevükből ítélve a természet hatalmai – jelenítik meg az elszabadult, önmagukban ostoba, vagy ha így jobban tetszik: vak erőket. Aki ugyanis nincs a helyén, az nem illeszkedik a létbe, zavart kelt, létezése és működése jogtalan. Ugyanakkor az ilyen erők elvesztik valóságosságukat: nem valódi, csak látszólagos hatalmak. Vesztenek Fehérlófia ellenében. Cselédei lesznek, de

szolgálatukat nem tudják ellátni: Hétszűnyi Kaponyányi Monyók leeszi a hasukról a kását, végül pedig elárlják gazdájukat. Ha rajtuk múlna, meg is ölnék.

Az ő legyőzésük kevés, a Rossz mélyebbről ered. Fehérlófia ezért leszáll az Alvilágba, hogy helyreállítsa a rendet. Legyőzi a Sötét Erőt: a sárkányokat, mind a hármat, áll a szövegben, de nyilván csak azért, mert a három a tökéletesség száma az őshagyományban. És a Három lényege az Egy.³ A Szentháromság lényegében Egyisten. Ennyi számháború most elég. A Felső Világ – a Menny? – királylányai kiszabadultak.

A Három–Egy viszonyáról még annyit, hogy mindhárom királykisasszony szórul-szóra így üdvözlölte a hőst:

– *Mit keresel itt, felvilági ember; ahol még a madár sem jár?* – Fölsimerték, hogy nem idevaló, s egy tökéletes kifejezéssel leírták új hazájukat, rabságuk honát: „*ahol még a madár sem jár*”.

A Tizenkétfejű Sárkány is ugyanúgy szólt Fehérlófiához, ahogy a Hétfejű: „*Amint meglátta Fehérlófiát, mindjárt megismerte.*” A sárkány, mintegy a sátán, roppant okos.

– *No, kutya, csakhogy itt vagy! Megölted két öcsémet, ezért, ha ezer lelked volna is, meg kellene halnod! Hanem gyere az aranyszérűmre, birkózzunk meg!*

A szó szerinti ismétlések jelzik, hogy talán csak egy királylányról és egy sárkányról volt szó.

Megbirkóztak. Fehérlófia győzött, bevágta a sárkányt a földbe bokáig, térdig, derékig, nyakig, majd levágta mind a tizenkét fejét.

Bevágni az ellenfelet a földbe térdig, derékig, nyakig, egyre mélyebben, azt jelenti, hogy mind kijebb taszítani a szellemi világ erőteréből, le az öntudatlan, tehetetlen anyagba, ahol a sárkány természetfölötti erejét elveszti – föld lesz, természet. Le lehet ütni a fejét, akár a mákgubónak.

A hálás Hétszűnyi Kaponyányi Monyók elvezette Fehérlófiát az óriás sas, a Griff fészkéhez, ahol megmentette a fiókákat. Ekkor maga a Griff kérte, hogy teljesíthesse kívánságát: vigye föl a hátán a felső világra. Ámde a hosszú úton Fehérlófiának etetnie-itatnia kellett. Élelem fogytán már-már lezuhantak volna, amikor saját kezét és lábát adta neki eledelül. Amikor fölértek, áldozatkészsége láttán a Griff meggyógyította.

Igen elgondolkodtató történet. Minden komoly vallás alaptanítása rejlik benne: légy jó, légy éber, ne félj a gonosztól. Légy önzetlen, mentsd meg a veszélybe kerülteket, s ha kell, áldozd föl magadat másokért.

1 Kissé kopottabb változatban: Fanyűvő.

2 A mai szintűg. Gondoljunk az ún. tudományos-fantasztikus, vagy múltba vetített eseményekről szóló filmek késő-gazdaságkori silány értékvilágára.

3 Czákó Gábor: *Beavatás a magyar észjárásba, Nyelvünk őszámtudománya* című. fejezet, 104. skk. p., CzSimon Könyvek, Bp, 2008.

A hálás Griff a felső világba szállította Fehérlófiát. A királylány/ok visszakerült/ek apjukhoz, a legszebb Fehérlófia felesége lett: Ég, Föld és Alvilág rendje helyreállt.

Térjünk vissza alapkérdésünkhöz: kik a sárkányok, ezek az ember-démon kevercek, és honnan jöttek?

Az emberiség számos mítosza szerint a réges-régi időkben világméretű zavar támadt, ami égi büntetéshez, a vízőönhöz vezetett. Mai szóval ökológiai katasztrófához. A régi ember képes volt ilyesmit előidézni?

„Természetesen nem tudunk a szellemi világban bekövetkezett kezdeti katasztrófáról” – írja Alexander Schmemmann pravoszláv vallásbölcsele. Valószínűleg az ősgonosz, a paradicsomi kísértő keletkezésére gondol. De mégis sejt valamit, mert így folytatja: „Arról az Isten elleni gyűlöletről, amit a kevélység lobbantott lángra, és amely egy olyan különös és gonosz valóságot hozott létre, amelyet nem Isten akart, és nem Ő teremtett.”

A Teremtés könyvében olvassuk: „Amikor az emberek kezdtek elszaporodni a földön, és leányaik születtek, az Isten fiai látták, hogy az emberek lányai szépek. Feleségül vették mindazokat, akik tetszettek nekik.” Az angyalok, Isten fiai emberalakban vetettek szemet a „szép lányokra”, ugyanúgy, ahogy a sárkányok a királylányokra, Tündér Ilonára.

Az eseményt Hénoch könyve is megörökítette. Ádám hatodfokú unokája volt Hénoch, Matuzsálem apja és Noé dédapja. Aki nem halt meg, akár a Szűzanya és Illés. „Isten színe előtt járt, aztán nem volt többé, mert Isten elvitte” (Ter 5,24). A neki tulajdonított apokalipszisben részletezi a Teremtés könyvében csak röviden említett történetet. Iratát sem a zsidók, sem a keresztények nem iktatták a hiteles szent könyvek közé, de sűrűn olvasták, sőt idézték, például Jakab apostol is a levelében.

Nos, Hénoch a fönti Teremtés könyvéből vett leírásból indul ki: „...az angyalok, az ég fiai meglátták őket [mármint a szép lányokat], vágyra gerjedtek irántuk, és azt mondták egymás között: Rajta, válasszunk magunknak asszonyokat az emberek lányai közül [eddig egy a bibliai szöveggel], és nemzzünk gyermekeket!” Ez új! Vezérük, Szemjasza, vissza akarta fogni őket: „Félek, hogy nem tudjátok véghezvinni ezt a nagy tettet, úgyhogy egyedül én lakolok majd ezért a nagy bűnért.” Mi lehetett a „nagy bűn és a nagy tett?” Nem holmi nőügy, hiszen a lázadó angyalok bizonyára láttak rengeteg szépen induló s viszályba torkolló szerencsétlen házasságot.

Boldogságot is élveztek az égben, ami a Teremtőből áradt, de ők valami másra vágytak. Mi egyébért szövetkeztek volna Hénoch adatai szerint kétszázán? Miért mentek Hermon hegyére, ahol esküt tettek? „Átkok alatt kötelezzük magunkat egymás között, hogy nem hagyunk föl ezzel a tervvel, hanem véghezvisszük azt, amit elterveztünk.”

Tudjuk, hogy Isten maga a szeretet, az igazság, a jó és a szép. Őt elhagyni azt jelenti, hogy mindennek hátat kell fordítani! Istenellenes, istengyűlölő világot kell alapítani! Ehhez nem elég nőzni, ehhez „gyermekeket kell nemzeni”, azaz új embert kell teremteni! Ádám Isten képmása volt, s maradt azután is, hogy gyarlónak bizonyult, fiában, Káinban különösen, de mégis szerette Istent, visszavágyott hozzá, s imádta. A lázadó angyalok nemzette gyermekek nem Isten képmásai voltak, hanem sárkányfajzatok! Ezért kötelezték magukat átkokkal a zendülők. Mert „a nagy tett” egy saját, istentelen, istenellenes világrend fölépítése lehetett. A pokol szelleme villan föl előttünk! A fordulat lényege: áldás helyett átok.

Az Úr meghozta első ellenintézkedését: „Nem marad éltető lelkem az emberben örökké, mivel test. Életkora csak 120 év legyen.” Tudjuk, hogy Hénoch 365 évig járt a földön, és az ösatyák közül sokan 900 évnél tovább éltek.

A Biblia igen szűkszavúan írja le a helyzetet: „Óriások éltek akkor a földön (és később is), amikor az Isten fiai az emberek lányaival összeházasodtak, és ezek gyermekeket szültek nekik; ezek a régi idők híres hősei” (Ter 6, 1 skk). Föltehetően rájuk emlékeznek a félistenekről, sárkányokról, sőt, a sárkányölőkről szóló legendák. Hénoch az angyal-ivadékokat „3000 könyök hosszúnak”, azaz nagyjából 1500 méteresnek mondja.

Attól tartok, hogy az *óriások* szó elsősorban nem testméreteket jelent.

Hének apokrif irata erről többet árul el: „Azazael tanított mindenféle igazságtalanságot a földön, kinyilatkoztatta az ősidők titkait.” Szemjasza meg a többiek „minden bűnt föltártak” asszonyaik előtt. Tehát megfordították az emberek szellemi alapállását: a jó helyett a rosszat, a szép helyett a rondát, az igaz helyett a hazugságot, s persze a szeretet helyett a gyűlöletet ültették a szívekbe. Ugyanekkor megtanították asszonyaikat és a velük tartó embereket a varázsszerek használatára, átokformulákra, a fémek megmunkálására, fegyverkészítésre, piperére, tudományokra, fizikára, kémiára, háborúra. Mai szóval

rendkívül gyors műszaki-tudományos fejlődést hajtott végre. Ipari forradalmat – rettenetes kizsákmányolással együtt. Továbbá szexuális forradalmat: divattá tették az összes elképzelhető fajtalanságot: „az emberek madarakkal, állatokkal, csúszómászókkal és halakkal kezdtek el vétkezni”.

Eszközei, tudománya és gátlástalansága révén egy „óriás” fölért ezernyi emberrel.

Idézzük föl Cortez és Pizarro páncélos, acélkaros, puskás-lovas csapatának győzelmeit a fakardos, fapajzsos meztelen indiánok tízezrei ellen. Vagy az ágyús, ismétlőpuskás angolokét Afrikában és Indiában.

Gondoljunk a kínai és a magyar mitológia sárkányainak a sárkánykövére: tudásuk és erejük nem lényükből, hanem valamely *eszközből* származott! Nélküle tehetetlenné váltak. James Bond is varázsketyeréivel minden este elintézi a mozi-ban az egész Szovjetuniót.

A zendülők az új világrendet istentagadásra, sőt isten- és embergyűlöltre alapították, továbbá a saját képességeikre, amelyeket határtalannak véltek. Gögjükben a népek korlátlan kizsákmányolásába kezdtek. Amikor az emberek már nem tudták ellátni az óriásokat, akkor azok „öket falták föl... és az emberek is fölfalták egymás húsát, megitták egymás vérét” – írja Hénoch. Hogy ez szó szerint értendő-e, vagy szellemileg, nem tudom. Mindenesetre gondoljunk a mondavilág emberevő sárkányaira és óriásaira. Meg hőseire! Perzeusz, bár véletlenül, de megölte nagyapját, Akriszioszt. Ivadéka, Heraklész is gyilkos volt, akár a sárkányok. „Az egész föld megromlott Azazel tanításának következtében.” Bő évezred múltán a természet a szó szoros értelmében fölmondta a szolgálatot, és az istentelen nemzedék – mai szóval – ökológiai katasztrófába, a vízözönbe fűlt. A lázadó angyalok istengyűlölő társadalmát a Föld egyszerűen nem viselte el.

Hének apokrifnek tartott írásából idéz szent Júdás apostol: „Látjátok, jön az Úr tízezernyi szentjével,

hogy ítéletet tartson mindenki felett, és hogy megbüntesse az istentelenek minden gonoszságban véghezvitt cselekedetét és minden durva szót, amit az istentelen bűnösök ellene szoltak” (1, 14-16).

A vízözönt kétségtelenül szellemi katasztrófa előzte meg. Ha röviden is, de a Teremtés könyve elmondja, hogy a lázadó angyalok és ivadékaik szembefordultak Istennel. „És látta az Úr, hogy meg-

sokasult az ember gonoszsága a földön, és hogy szíve gondolatának minden alkotása szüntelen csak gonosz.” Még a föld is megromlott, „és erőszakoskodással telt meg az emberek által”. Ezért „Hénokh (...) azt mondta Azazelnek [a zendülők főokosának]: Nem lesznek elnézéssel irántad, (...) mindama káromló dolog miatt, az erőszakos tett és bűn miatt, amit az embereknek mutattál.” Hénoch rátapintott a lényegre: a tettet mindig megelőzi a gondolat, a káromlás – vajon mit mutatnak ma az emberiségnek?

Az istengyűlölő „kevélység lobbantja lángra” a nagy

sorscsapásokat – idéztük Schmemannt. Napjaink múlni nem akaró gazdasági, természeti és társadalmi válsága tankönyvszerűen igazolja ezt. A válság természetéhez tartozik, hogy a művészet, a kultúra helyén az antikrisztusi véleményipar „egy olyan különös és gonosz valóságot hozott létre, amelyet nem Isten akart, és nem Ő teremtett”. Újabban – mint az Antikrisztus rejtett jelképei – a sárkányok kedves dínókként éledtek föl a gyermekek járókaiban, a különféle korosztályok számára készült mesekönyvekben, mozivásznakon és képernyőkön.

Elhazudták a gazdaságkori ember elől, hogy a civilizáció gyeplője a kultúra. Istenszerelem, szerető családra épülő közösség és a szépség szeretete, vagyis művészet nélkül a civilizáció: a gép, a fegyver, a pénz, az érdek, a technika elszabadul. Sárkánnyá válik, és tombolni kezd, mint Szemjasza és Azazel idejében. Támadása Isten, a teremtett világ egésze ellen irányul, meg ellened és ellenem.

Willendorf I